

ZENEAKADÉMIA
ALAPÍTVÁ 1875

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAM ZÁRÓKONFERENCIA

2018. június 15. 10.00

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Főépület X. előadó

PROGRAMFÜZET

SZEKCIÓK

Előadóművész szekció (10.10 – 11.20)

Fülei Balázs • *A bécsi klasszika német függeléke: Felix Mendelssohn-Bartholdy művei zongorára és zenekarra*

Boros Tekla • *Cochran Zongoraverseny*

Váradi László • *Franz Schubert hatása Liszt Ferenc műveire*

Ács Dominika • *TERA – Arany János „Vörös Rébék” című balladája az összművészet tükrében*

Kiss Gergely Ádám • *Frank Rybka és Bohuslav Martinů kapcsolata*

Zeneszerzés szekció (11.35 – 12.30)

Dobri Dániel • *Shakespeare-adaptációk az alkalmazott zene területén*

Llorenç Prats Boscá • *Extending Instruments and Composition
by Means of Digital Signal Processing*

Erdős Béla • *Versenymű elektromos gitárra és szimfonikus zenekarra*

Bella Máté • *A lengyel aleatória és szonorizmus notációs lehetőségei*

Zenetudomány-zeneelmélet szekció (13.45 – 15.30)

Kruppa Bálint • *Poétique Musicale – egy provokatív katekézis*

Lakatos Zsuzsanna • *A láthatatlan jobbkez – Ziegler Márta szerepe Bartók Béla munkásságában*

Ozsvárt Viktória • *Lajtha László és a magyar zenei közélet direktívái (1949-1958)*

Galambosné Riskó Kata • *Népies típusok Erkel Ferenc operáiban*

Fazekas Gergely • *Egy szöveg színeváltozása – Miként lesz egy doktori disszertációból könyv?*

Várkonyiné Terray Boglárka • *20. századi hangkészletek*

AZ ELŐADÁSOK ÖSSZEFOGLALÓI

Előadóművész szekció

Fülei Balázs

A bécsi klasszika német függeléke: Felix Mendelssohn-Bartholdy művei zongorára és zenekarra

Az ÚNKP projekt célja Felix Mendelssohn-Bartholdy zongorára és zenekarra írott műveinek megtanulása, tanulmányozása, előadása és felvétele volt. A projekt során Mendelssohn műveinek azon jegyeit akartam feltárni, amelyek bizonyítják, hogy ezek a versenyművek Mozart zongoraversenyein túlmutatnak, eszközeiben azonban mégis a bécsi klasszikában gyökereznek. A felvétellel, előadásokkal és egy kis tanulmánnyal szerettem volna megmutatni, hogy Mendelssohn zongoraversenyei a bécsi klasszika német függeléke: a bécsi zenei nyelvezet itt német dialektikát kap. Éppen e kettő ötvözete adja ezen versenyművek báját és egyediségét egy olyan korban, amikor az öncélú virtuozitás bontogatja szárnyait. A projekt megvalósulása reményeim szerint új utat mutathat a Mendelssohn interpretáció területén.

Váradi László

Franz Schubert hatása Liszt Ferenc műveire

Franz Schubert életművének, azon belül dalirodalmának Liszt Ferenc zongoraműveire, zongoratechnikájára és általában Liszt zeneiségére gyakorolt hatásának vizsgálata képezi a kutatási program alapját. A liszti átiratokat sokan és sokféleképp dicsérik, a műfaj legjobbjainak tartják, mégis kevés zongorista van, aki előadja azokat. Ennek egyik fő oka: 1907-ben a Breitkopf és Hartel elindította Liszt műveinek monumentális összkiadását, amely végül harmincnégy kötetig jutott. Sok más mű mellett azonban a dalok is kimaradtak a sorozatból. A legtöbb zongorista egyszerűen nem tudta beszerezni, így nem váltak a standard repertoár részévé. A 2011-es Liszt-év sok tekintetben áttörést jelentett európai viszonylatban, a dalátiratokat is egyre gyakrabban játsszák. Ezt a folyamatot és a nyitottságot szeretné dolgozatom és előadásom táplálni, fenntartani. Az elemezni kívánt zeneművek többnyire a dalok közül, azon belül a Schwanengesang ciklus művei közül kerültek ki, amelyeket több szinten vizsgáltam az alapvető, triviális zenei dolgok tisztázásától az összetettebb problémákhoz való egyedi, egyéni megoldásokkal való válaszok felfedezéséig, előremutató, innovatív zenei jelenségek kimutatásáig.

Ács Dominika

TERA – Arany János Vörös Rébék című balladája az összművészet tükrében

Mi lehetne jobb inspiráció bármely művészeti ágak, mint egy Arany-ballada? Az egyfelvonásos összművészeti produkció a Vörös Rébék egy továbbgondolásán alapszik. Az eredeti mű szereplőivel megtartva mutatja be a performansz azt a ködös és titokzatos világot, melyet Arany már létrehozott, mindezt a női főszereplő, Tera szemszögéből. A darab létrehozása alatt igyekeztünk megteremteni azt a fajta balladai világot, melyben a kérdések megválaszolása a néző feladata. Arany népies világát párhuzamba hozva a mai online felülettel hidat építettünk a két teljesen különböző közeg között. Ezt a párhuzamot hoztuk létre a performansz zenéjében is: klasszikus balladák és az alkotómunka során készült művek szólaltak meg. Az előadásban részt vevő előadók, a muzsikuskok, táncosok, színészek, képzőművészek nemcsak az előadás résztvevői, hanem az alkotói folyamat részesei voltak. A műhelymunka emiatt rendkívül inspiratív volt a művészeti ágak sokszínűsége miatt.

Kiss Gergely Ádám

Frank Rybka és Bohuslav Martinů kapcsolata

Martinů életének utolsó tizenhét évében a szintén cseh származású muzsikusk, Frank Rybka volt az egyik legközelebbi barátja. Martinů és felesége 1941-ben érkeztek az Egyesült Államokba – ahol a köszöntők között Rybka is jelen volt – és alig néhány hét elteltével már a Rybka családnál vendégeskedtek. A Martinů házaspár nehéz helyzetére és problémáira Frank Rybka igyekezett megoldást találni. Idővel Martinů egyre gyakrabban látogatta meg Rybkát és barátságuk nagyon szorosra vált. A szerző még ebben az évben megkomponálta 2. gordonkaszonátáját, amit hálából és barátságból Rybkának ajánlott. Később közös élményeik hatására még további kompozíciók születtek. Kettejük kapcsolatából, levelezéséből nemcsak személyiségét, magánéletét, hanem művei születésének hátterét, annak segítőit, valamint a szerző több művének inspirációs forrását is megismerhetjük.

Zeneszerzés szekció

Dobri Dániel

Shakespeare-adaptációk az alkalmazott zene területén

Színházi zeneszerzői munkáim során több ízben alkalmam volt Shakespeare műveivel megismerkedni, azokhoz színpadi kísérőzenét komponálni. Ezek mindegyikében nagy hangsúlyt fordítottam az élőzene használatára, mivel ebben a formában a színpadon lévő zenészek reflektálhatnak a drámai történetekre és a színészi játékra. A kísérőzenét így dramaturgiai szempontból tudom megközelíteni, szemben a hangfelvétellel (ebben az esetben a rögzített zene csak scenikai és díszletelemként szolgálhat). Ebből az aspektusból vázlok fel egy saját zenei koncepciót a Lear király című Shakespeare-drámához, illetve hasonló gondolkodású alkalmazott zeneszerzők műveit kutatom, elemzem.

Az Új Nemzeti Kiválóság Program kutatói ösztöndíjával célom egy saját zenedramaturgiai koncepció kialakítása volt a választott témámmal kapcsolatban, mely későbbi színpadi kompozícióim során megkönnyítheti a saját alkalmazott zenei struktúrák létrehozását. Elmélyülés a Shakespeare drámák dramaturgiájában, amely a későbbiekben hasznosítható kísérőzenék komponálásánál, darabok színpadra állításánál. Úgy gondolom, ez megvalósult, és a kutatásból szerzett tapasztalataim hasznosítása a jövőben alkalmazott zeneszerzői tanulmányaimban, illetve színpadi és filmes munkáim során is lehetséges.

Llorenç Prats Boscà

Extending Instruments and Composition by Means of Digital Signal Processing

Since the digital age, and thanks to Digital Signal Processing software, we can expand the sound and technical possibilities of many instruments. We can also enhance works in the compositional process and/or at live performance in real-time. Many composers have already explored extensively these in pieces written for acoustic instruments + live electronics. However, the setup tends to be complicated and usually involves a huge amount of equipment. Here I will present a short overview of the tools I developed during this year in Max software together with my mobile setup that can be transported and used easily everywhere, thus allowing the composer to work, and the instrumentalist to practice in a real situation. In this way, the connection between the composer and performer roles get stronger, encouraging both to immerse in and to explore the repertoire, improvising, composing and performing it more often and in a closer relation. Most of the extension and the semi-acoustic set-up are based in concepts that have attracted me for a long time, such as recursive processes, delay lines and feedback.

Erdős Béla

Versenymű elektromos gitarra és szimfonikus zenekarra

Kutatásom alatt megírtam Concerto for Electric Guitar and Orchestra című művemet, melyben zenei úton próbáltam feltárni a párosításban rejlő lehetőségeket és buktatókat. A darab előkészítése közben külön figyelmet szenteltem az elektromos gitár egyedülálló technikáinak, stílusjegyeinek és szimfonikus zenekarral közös történelmének. A négy tételes műben minden tételnek alapját egy, az elektromos gitárhoz szorosan köthető zenei ötlet adta (pl. játéktechnika, ritmus, harmóniavilág, effektek). Céлом volt, hogy integráljam szerzeményemben a gitár különleges hangzását és azt imitáljam a szimfonikus zenekarral. A különböző gitáreffektekre és technikákra kidolgoztam különleges jelöléseket a kottában.

Bella Máté

A lengyel aleatória és szonorizmus notációs lehetőségei

A kutatási eredményeim egy új ensemble kompozícióban összegződtek, melyet 13 hangszerre (2 fuvola, 2 klarinét, hárfa, szóló brácsa, 3 hegedű, brácsa, 2 gordonka, bőgő) írtam meg, aleatorikus lejegyzéssel. E műben jelen van a Krzysztof Penderecki nevéhez fűződő lengyel szonorizmus technikája és a Witold Lutosławski által használt irányított aleatória. Az elkészült kompozíciónak végül elkészítettem a metrikusan kiírt kottaképét is. Az új mű 18 perc hosszúságú, és kifejezetten azzal a céllal íródott, hogy minél érthetőbben prezentálhassam segítségével a lengyel aleatorikus megoldások problematikáját. Az új kompozíció aleatorikusan lejegyzett kézírata 70 oldal, és metrikusan lejegyzett elektronikus kottája 93 oldal. A darab írása folyamán kiderült, hogy az aleatorikus technika nem problémamentes, valamint három jól elkülöníthető problémakört foglal magában, melyek a kutatási időszakban, a darab komponálása közben szerzett tapasztalatok és eredmények által bontakoztak ki: a makro és mikro forma flexibilitása vagy inflexibilitása (1), a notáció problematikája (2) és az interpretáció kérdései (3). Mindhárom esetben markáns határokba ütköztem. A kutatásom elsősorban azon fiatal magyar zeneszerző generáció számára hasznos, akik dolgoztak már szabad zenei folyamatokkal a darabjaik komponálása közben. Az általam megírt kompozíció keresztül a lehető legteljesebb módon körüljárhatják a lengyel aleatória mai felhasználási lehetőségeit.

Zenetudomány-zeneelmélet szekció

Kruppa Bálint

Poétique Musicale – egy provokatív katekézis

Stravinsky 1942-ben megjelent könyvének magyar nyelvű fordítása immáron 75 éve nincs a napirenden, és a szakirodalomban is megfigyelhető egyfajta tartózkodás ettől a műtől. A mulasztás azért is szembeötlő, mivel Stravinsky művészi hitvallását a legkoncentráltabban itt fejt ki. Milyen tartalmi, művészeti, ideológiai, fordítási vagy hitelességet érintő okokra vezethető vissza mégis ez a vonakodás? Mit kezdjünk ezzel a könyvvel a 21. században?

A kutatás a teljes mű fordításán kívül azt tűzte ki célul, hogy a szövegbe rejtett utalásoknak, idézeteknek utánajárjon, valamint az előadóművészetre gyakorolt hatását megvizsgálja. Az előadás bemutatja a *Poétique Musicale* szövegének alakulását a kezdetektől, a társszerzők szerepét, valamint az előkészületben lévő fordítás problematikáit, kiadhatóságának formai érdekességeit. Továbbá szembesíti a könyvben leírtakat a Stravinsky hangfelvételein tapasztalt gyakorlati megvalósítással.

Lakatos Zsuzsanna

A láthatatlan jobbkez – Ziegler Márta szerepe Bartók Béla munkásságában

A kiemelkedő alkotók magánéleti kapcsolatainak tárgyalása sokáig nem tartozott a tudományosságra törekvő művészettörténeti analízisek lényeges szempontjai közé, hiszen személyes és szubjektív jellegéből kifolyólag az ilyen adatokból levont konklúziók hitelessége gyakran megkérdőjelezhető. Ennek ellenére fontosnak találok a zeneszerzők magánéletének és személyes kapcsolatainak lehetőségek szerinti elemzését és integrálását a zenetörténeti kutatásba. Ezért választottam kutatásom témájaként Ziegler Mártát, Bartók Béla első feleségét. Márta az első nagy szerelmi csalódás idején lép a zeneszerző életébe, és nem sokkal az első nemzetközi szakmai sikerek után vonul háttérbe. Ebben a politikai szempontból is igen bizonytalan periódusban társa Bartóknak, ami a zeneszerző személyes és szakmai fejlődése szempontjából egyaránt kulcsfontosságú szerepet ruház rá. A magánéletben szellemi társ és mindenről gondoskodó feleség, szakmai szempontból pedig nemcsak támogatja, de aktívan segíti férje alkotói és népdalgyűjtő munkáját. Jelentőségéhez képest meglehetősen keveset foglalkozott eddig személyével a Bartók-kutatás. Ezért vállalkoztam Ziegler Márta alakjának felvázolására és Bartók életében betöltött, sokoldalú szerepének bemutatására, elsősorban a kiadott családi levelezés felhasználásával.

Ozsvárt Viktória

Lajtha László és a magyar zenei közélet direktívái (1949-1958)

Az öthónapos ösztöndíjas időszak alatt a támogatott tudományos program keretében Lajtha László utolsó alkotókorszakát, az 1949 és 1958 közötti periódust vizsgáltam. Elsősorban a zeneszerző és a kortárs zenei közélet viszonyának dinamikáját kíséreltem meg feltérképezni, továbbá Lajtha latin liturgikus szövegekre írt kompozícióit elemeztem a politikai környezet és a műfajttörténet tükrében. Kutatásom kérdésfelvetéseit, módszereit, eredményeit és az ezek összefoglalásaképpen napvilágot látott publikációimat mutatom be a szűk negyedórás beszámoló keretében.

Elsőként a sajtógyűjtés és az MTA BTK ZTI hangverseny-katalógusa céduláinak segítségével felvázolt körképről ejtek szót. Ennek segítségével – jóllehet csak madártávlatból – áttekinthetjük az 1950-es évek első felének jellemző zenei-politikai tendenciáit, és ezen belül a zeneszerző és a népzene-kutató Lajtha pozícióját, lehetőségeit. A sajtókutatás és a hangversenyműsorok feldolgozása során szerzett tapasztalatok alapján néhány jellemző példát részletezek. A kutatás eddigi eredményeit összefoglaló tanulmányom az MTA BTK ZTI honlapján érhető el a mellékleteként szereplő, nagyméretű Excel-táblázatokkal együtt. Az összefoglaló tanulmány felépítését, funkcióit és lehetséges későbbi hasznosítását is körvonalazom.

Lajtha latin liturgikus szövegekre írt műveinek elemzése során egy általános körkép felvázolására törekedtem, mely sajtógyűjtésen, a recepciótörténet feldolgozásán és az egyes művek zenei elemzésén alapul. A Muzsika folyóirat áprilisi és májusi számában napvilágot látott kétrészes publikációm a művek legfontosabb jellemzőit gyűjti egybe, miközben a művészetpolitikai direktíva kontextusára is reflektál. Munkamódszerem bemutatását és a kutatás tapasztalatait a követhetőség érdekében néhány zenei példával illusztrálom.

Galambosné Riskó Kata

Népies típusok Erkel Ferenc operáiban

Erkel Ferenc operáinak népies vonásaira már a kortárs kritikák is felhívták a figyelmet. A XX. századi szakirodalom elsősorban a verbunkosnak nevezett stíluselemek jelenlétét hangsúlyozta, s a népdal és népies dal reminiscenciáit ezek kapcsán, részben utóbbiak szembenállását hangsúlyozva említette. Kutatási programom során a korabeli műzene és közzene jellegzetes, a korabeli esztétikának megfelelően eredetüktől függetlenül népiesnek érzett dallamtípusait és toposzait, Erkel operáiban való megjelenésüket és a művekben betöltött szerepüket vizsgáltam. Az éppen születő népszínmű, csárdás, a népdal iránti általános érdeklődés hatása a Hunyadi László utáni időszak operáiban fokozatosan jelent meg, először a párdarabnak is tekinthető Bánk bánban és Saroltában bontakozott ki, míg a Névtelen hősökben a népies dalnak más, a század második felében jellemző típusait fedezhetjük fel. Beemelésüknek nem csupán tényét, hanem módját is elemezve mind a zenei nyelv, mind pedig a drámai kifejezés szempontjából újabb adalékokat találhatunk Erkel stílusának kutatásához.

Fazekas Gergely

Egy szöveg színeváltozása – Miként lesz egy doktori disszertációból könyv?

Az Új Nemzeti Kiválóság Program keretében azt a feladatot vállaltam, hogy 2013-ban megvédett, J. S. Bach és a zenei forma két kultúrája cím doktori disszertációmát könyvvé formálom. Bár a feladat látszólag nem bonyolult, előadásomban szeretnék rávilágítani a folyamatban rejlő nehézségekre. Nemcsak könyvem tartalmát ismertetem röviden, hanem kitérek arra is, miben tér el egymástól a könyv- és a disszertáció-változat. Végül arra teszek kísérletet, hogy bemutassam, önmagában a két műfaj különbsége, a tény, hogy az egyik egy intézményi követelményrendszer szerint megírt, a másik egy nyilvánosság számára készült szöveg, milyen mértékben megváltoztatja akár ugyanazoknak a mondatoknak, fejezeteknek a jellegét.

Várkonyiné Terray Boglárka

20. századi hangkészletek

A felsőfokú zeneelméleti oktatás megkönnyítésének céljából létrehozott példatár a 20. századi zenében előforduló leggyakoribb hangkészleteket mutatja be. A szándék egy sokféleképpen felhasználható gyűjtemény létrehozása volt, mely hangszerekhez és zeneelmélettel foglalkozó hallgatókhoz egyaránt közelebb hozza és számukra egyszerűbben tanulhatóvá teszi az egészhangúság, az alternáló nyolcfokúság, a dodekafónia, a pentatónia és az akusztikus tonalitás hangzásképletét és az ezek felhasználásával alkotó szerzők gondolkodásmódját. A témát feldolgozó pedagógus számára is könnyebbé jelent a megfelelő példányszámban elérhető és szállítható terjedelmű kötet. A zenei részletek forrása a 19. századi előképektől, elsősorban Lisztől Debussyn át Schönbergig, Bartókig, Messiaenig stb. terjed. A kottapéldákat rövid elméleti leírások és a témában való további tájékozódást segítő irodalomjegyzék egészíti ki.

A konferencia az Emberi Erőforrások Minisztériuma
Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával jött létre.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA